

Academia Bârlădeană

Anul XIII,
2(23),
Trim. II,
2006

Revistă editată de Societatea literar - culturală
"Academia Bârlădeană"

Președinte de onoare: C.D. Zeletin

Președinte: Elena Monu

Avec un supplément

SPECIAL

FRANCOPHONIE

Liceul bârlădean

În ciuda multor vicisitudini întâmpinate în cursul îndelungatei sale existențe, târgul din „Țara de Jos” a reușit să dobândească o strălucită faimă ca centru de cultură. La această faimă a contribuit substanțial liceul ctitorit în anii premergători revoluției pașoptiste de către patriotul umanist Gheorghe Roșca-Codreanu. Aici, la liceul bârlădean și-au făcut ucenicia, trăind și muncind în condiții deosebit de vitrege, față de cele de astăzi, mulți dintre pionierii științei și culturii noastre contemporane.

Într-una din mahalalele Bârladului din ultimul pătrar al veacului trecut au trăit, au învățat și au visat împreună, la aceeași gazdă, elevii de școală primară, și apoi liceenii, **Paul Bujor** (1862-1952), savantul biolog de mai târziu, vlăstar al unei foarte modeste familii de funcționar comunal din Bereștii Covurluiului (azi în județul Galați) și viitorul poet antimonarhic **Alexandru Vlahuță** (1858-1919) venit de pe meleagurile Pleșeștilor (azi județul Vaslui) dintr-o familie împovărată de 8 copii. Între cei doi adolescenți s-a legat o prietenie profund înrăurită de lectura în comun a revistei junimiste „Convorbiri literare”, prietenie ce va dura întreaga lor viață. Alexandru Vlahuță va deveni unul din clasicii literaturii române, care, după părerea autorizată a istoriografului și criticului literar Valeriu Râpeanu (în „Vlahuță și opera sa”, Ed. tineretului, 1966) „...și-a dobândit un loc însemnat în evoluția culturii noastre, prin tot ce-a clădit durabil, prin drumurile ce le-a deschis”. Iar Paul Bujor își va dăltui numele în istoria științei și învățământului biologic superior, ca fondator al școlii de morfologie animală și zoologie de la Iași - școală ce a dat țării o întreagă pleiadă de profesori universitari și de liceu și numeroși oameni de știință ce-și aduc contribuția la dezvoltarea științei și învățământului biologic în România - și militant progresist pe tărâmul vieții sociale. Și, chiar dacă creația literară a lui Paul Bujor nu egalează în dimensiuni pe cea didactico-științifică, ea trăiește și azi prin vigoarea protestului față de nedreptatea socială, față de represiunile sângeroase ale guvernărilor împotriva răscoalei țărănești din 1907, de care este pătrunsă.

Gândirea progresistă a profesorului Paul Bujor, formată în anii studenției sale la Paris și, mai ales la Geneva, unde a frecventat cercurile emigranților ruși - printre care și grupul „Eliberarea muncii” condus de G. V. Plehanov -, s-a reflectat viabil în neobosita sa activitate de promotor al ideilor înaintate atât la catedră, cât și în viața socială. Paul Bujor și-a cultivat elevii (printre care și semnatarul acestor rânduri) într-o atmosferă ideologică sănătoasă, tocmai într-o perioadă în care ideile profasciste reacționare începuseră să infesteze lumea universitară ieșeană. Asemenea lui Paul Bujor și Alexandru Vlahuță, de pe băncile liceului bârlădean și-au luat zborul o sumedenie de alți viitori mari savanți, fondatori de școli științifice sau animatori de prestigiu ai vieții social-culturale. Voi aminti doar câțiva din cei pe care, datorită unui concurs de împrejurări fericite, i-am cunoscut, sau din relatările colegilor.

Așa de pildă, pe marele **Alexandru Philippide** (1858-1933), întemeietorul școlii românești de filologie, autor al monumentalei și epocalei opere lingvistice „Originea românilor”, am avut prilejul să-l ascult la una din prelegerile cursului său „Introducere în știința limbii” în anul universitar 1931-1932. Mi-amintesc că prin verva lui sfătoasă de bătrânel sugubăț - avea vreo 72 de ani -, colorată de expresii neaoș moldovenești, cele mai aride noțiuni de fonetică erau înțelese de numerosul auditoriu studentesc ce popula amfiteatrul până la ultimul loc.

Filonul bârlădean al școlii create de marele pionier în

lingvistica românească Al. Philippide se continuă, în prezent, prin colegul meu de promoție Gheorghe Ivănescu, membru corespondent al Academiei, profesor la Universitatea din Iași. Reprezentant distins al școlii fondate de Al. Philippide și dezvoltată creator de academicianul Iorgu Iordan, Gh. Ivănescu are o însemnată contribuție la considerarea critică a diverselor școli și curente din lingvistica contemporană, integrându-se într-o concepție unitară, proprie.

Despre marele nostru critic **Garabet Ibrăileanu** (1871-1936), fondatorul și animatorul din perioada ieșeană a revistei „Viața românească” studenții de la filologie - foarte mulți bârlădeni - vehiculau adevărate „legende” în legătură cu fascinanta, complexa sa personalitate: nopțile albe la masa de lucru, învăluit în norii fumului de tutun și aburii cafelelor, fobia de microbi... Aceste legende nu făceau decât să crească aureola de savant admirat până la adorație de studenți și să intensifice forța de pătrundere a ideilor sale progresiste în conștiințele însetate de adevăr și de frumos ale elevilor săi.

Nu este o simplă întâmplare faptul că, doi dintre elevii profesorului Ibrăileanu, criticul literar și publicistul George Ivașcu și poetul Gheorghe G. Ursu - ambii din promoția 1929 a liceului bârlădean - aduc o contribuție substanțială în cultura noastră contemporană. George Ivașcu, în paralel cu remarcabila activitate universitară la catedra condusă de personalitatea proteică a profesorului George Călinescu, a fost timp de aproape două decenii prim redactor la revista „Contemporanul”, iar în prezent este directorul „României literare”. Gheorghe Ursu, pe lângă o laborioasă activitate didactico-științifică universitară, își continuă cu admirabilă consecvență vocația de bard sensibil și delicat, manifestată încă din anii de ucenicie la cenaclul bârlădean, polarizat în jurul lui George Tutoveanu.

Despre un alt mare fiu al Bârladului, plecat de pe plaiurile sud-moldovene, din cătunul Perchiu (azi în județul Bacău, în apropiere de Podu-Turcului), despre savantul **Vasile Pârvan** (1882-1927) ce-aș mai putea adăuga în plus față de ceea ce istoria și arheologia românească îi datorează? Ecourile grandioasei sale creații au trecut de multă vreme granițele țării și rezonanța ei persistă și astăzi, încă destul de puternică, amplificată chiar. Am descoperit aceasta, cu surpriză și satisfacție de bârlădean, delectându-mă cu lectura savuroasă a unor pagini din recentul „Jurnal italian” al lui Alexandru Balaci (Ed. Albatros, 1973). Împărtășindu-ne cu generozitate impresiile, într-un context de inegalabilă bogăție de idei, Al. Balaci notează despre Școala română de la Roma fondată de către V. Pârvan: „Sub semnul grav al lui Vasile Pârvan, personalitate excepțională a culturii noastre, au activat și s-au afirmat pe plan internațional tineri cercetători și oameni de cultură care au contribuit pozitiv la lărgirea cunoașterii în circuitul universal al istoriei și culturii românești”.

*

Consider că aceste câteva creionări de figuri ale unora din marile personalități ce s-au plămădit în frageda lor tinerețe în sălile de clasă ale vechiului liceu bârlădean, deși departe de a epuiza vasta frescă a tuturor predecesorilor - sunt suficiente pentru a demonstra justetea premisei de la care am plecat, aceea că, în ciuda condițiilor precare în care au trăit și au muncit aceștia, liceul bârlădean - și prin el întregul oraș - și-a clădit tradiția sa culturală, devenind un puternic focar din care au iradiat forțe ce au dinamizat întreaga viață socială și culturală.

Acad. Iuliu Nițulescu

Amintiri de la „Academia bârlădeană”

Participarea mea la activitatea „Academiei bârlădene” s-a petrecut în tragicele împrejurări ale primului război mondial, când toți trăiam, la început sub apăsarea grijilor și amărăciunilor unor grele și vremelnice înfrângeri, a exodului și a epidemiilor ucigătoare, iar apoi ne-am simțit renăscuți și însuflețiți de victorii și de realizarea idealului național. Moldova devenise un adăpost în fața ocupației germane și mulți din refugiați se opriseră în Bârlad. Între aceștia se număra și Alexandru Vlahuță, fost elev al Liceului Codreanu, precum și doctorul Vasile Voiculescu, care începuse să fie cunoscut prin întâile sale poezii publicate. El devenise medicul șef al unui spital de război, instalat în școala primară „Sf. Gheorghe”.

Eu și fratele meu Virgil, fost profesor la Institutul de medicină din București, eram absolvenți de doi ani de studii medicale și am fost mobilizați la spitalele din Bârlad. Întâmplarea a făcut să fiu încadrat la spitalul la care a venit curând ca medic șef Voiculescu a cărui familie rămăsese în București, iar el s-a adăpostit în cancelaria a școlii.

Astăzi e unanim recunoscută excepționala valoare literară a lui Vasile Voiculescu. Mai puțini au putut avea însă prilejul să cunoască marile sale calități sufletești și profesionale, care făceau din el un medic și un pedagog ideal. Alături de primul meu model de viață medicală, niciodată abătută de la spiritul hipocratic, care a fost tatăl meu, doctorul Ion Nițulescu, mobilizat în timpul acela pe front, doctorul Voiculescu mi-a fost un maestru nu mai puțin prețios de la care am învățat, anticipând așa zice, viitoarele studii medicale, nu numai cunoștințe profesionale temeinice, dar și etica severă și pătrunsă de o caldă umanitate care trebuie să caracterizeze pe un bun medic. M-am simțit de îndată atras sufletește de șeful meu care și el mi-a arătat

simpatie și aproape în fiecare seară, după orele de lucru, ieșeam împreună, îndreptându-ne către grădina publică sau ades și mai departe de dealul care o domină. Doctorul Voiculescu, profund cutremurat de tragedia pe care o trăiam, continua în momentele de răgaz să compună poezii. Cred că unele din cele mai emoționante poezii publicate în anii războiului au fost ale sale. El le-a adunat chiar atunci într-un mic volum intitulat „Din țara zimbrului”. Adânc umanitare, lipsite de emfază, ele oglindeau gândirea sa frământată, dar și energia unui patriotism neînfrânt.

Aflând că între timp venise în Bârlad și Alexandru Vlahuță, într-o seară, în locul obișnuitei plimbări, doctorul Voiculescu m-a luat să facem împreună o vizită veneratului poet, la locuința în care își găsisese adăpost, în casa profesorului Eugen Bulbuc. Voiculescu i-a adus atunci lui Vlahuță un caiet cu poezii recente, iar eu am putut face cunoștința maestrului, care cu firea sa caldă și potolită, cu vocea sa muzicală și expresivă, mi-a apărut ca un mag legendar. Vlahuță a luat caietul cu versuri și mi-a dat întâlnire pentru săptămâna următoare, primindu-mă și pe mine ca pe un ucenic al poetului Voiculescu.

Acesta a fost începutul adunărilor săptămânale de la Alexandru Vlahuță, la care s-au asociat îndată și George Tutoveanu, animatorul mai vechi al vieții literare bârlădene. Îmi pot reaminti de participarea poezilor Donar Munteanu, I. Valerian și a unor scriitori ca Petru Cancel, Costa-Foru, Lungianu, multilateralul poet, grafician, caricaturist, prozator și om de teatru Victor Ion Popa. Unii din aceștia se găseau atunci refugiați în Bârlad, alții veneau numai în trecere din când în când.

În atmosfera aceea de amar și de anxietate din iarna anului 1916-1917 și vara anului 1917, întrunirile de la Vlahuță, la care participanții își

citeau poeziile lor, sau mai ales îl lăsau pe maestru să le citească cu dicția sa desăvârșită și discret subliniată cu gesturi expresive, căldura cu care ne simțeam primiți de maestru și de minunata sa soție, ascultând uneori venite de departe, acordurile pianului la care studia, în altă odaie, domnișoara Bulbuc, astăzi cunoscuta pictoriță Jenița Ghiga, în întreaga această ambianță, pătrunsă de seriozitatea actualității crude, dar și desprinsă parcă de ea, grijile noastre își găseau clipe de alinare și se topeau la căldura unor emoții pătrunzătoare. Întrunirile acelea în jurul maestrului Vlahuță s-au gravat adânc în sufletul meu și îmi rămân de neuitat.

În felul acesta am devenit membru al „Academiei bârlădene”, care, după reîntoarcerea lui Vlahuță la București, și-a continuat întrunirile sale, acasă la poetul Tutoveanu, în suburbia Munteni, unde locuia pe atunci. Aci s-a reluat firul mai vechii activități și s-au asociat noi colaboratori și colaboratoare, cei mai mulți tineri plini de entuziasm. Trebuie să reamintesc în primul rând pe doctorul Toma Chiricuță, venit de curând de la studii și devenit de îndată un animator neobosit al activității Academiei.

Încurajați de îndemnul celor doi poeți, Voiculescu și Tutoveanu, și de tovarășia cuceritoare a lui Victor Ion Popa, am început și noi, adică eu și fratele meu, să aducem la ședințele Academiei, ca o expresie a exultanței noastre tinerești, versuri scrise de unul sau de altul din noi, fie scrise în triplă colaborare adică de noi cei doi frați și de Victor Popa. Contribuția mea, așa cum se întâmplă cu unele firi mai timide sau critice, nu a luat caracterul lirismului tinerească obișnuit, ci pe acela mai discret al glumei, ironiei, satirei și mai ales al parodiei, ceea ce însemna și o încercare de a pătrunde mai adânc în taina farmecului versurilor pe care le prețuiam. În aceeași dorință de a

înțelege mai adânc și de a gusta cât mai deplin poezia am adus de asemenea și o sumă de traduceri din poeziile lui Hérédia, Regnier, Sully Prudhomme și chiar din poeziile lui Baudelaire sau Verlaine. Fiindcă la ședințele de la Vlahuță veneam purtând haine militare, Petru Cancel, viitorul profesor de slavistică de la Universitatea din București, fire mai vioaie și veselă ne-a poreclit pe mine și pe fratele meu „Cei doi gherieri”. Porecla a prins și chiar eu am semnat cu acest pseudonim unele din versurile de atunci.

Odată cu obținerea doctoratului și încadrarea mea în personalul didactic al Facultății de medicină din Iași, am părăsit definitiv în 1921 orașul Bărlad.

*

Împrejurările au făcut ca multe din manuscrisele mele de atunci să fie pierdute. Păstrez încă numai unele din parodiile și traduceri mele și ca încheiere a acestor prea fugare amintiri, reproduc aici următoarele:

Epilog

*Maestrului Al. Vlahuță
la plecarea sa din Bărlad*

Atuncea când pe drumu-ntunecat
Gesticulând aprins, porneam buluc,
Un ochi umflat de somn, clipind mirat
Sta becul de la poarta lui Bulbuc.

Azi când privim cu toții înapoi
Spre vila, care-n umbră-ncet dispăre,
Lumina tremurândă dintre foi
O lacrimă ce-atârnă grea îmi pare.

Noiembrie

Lui G. Tutoveanu

De mult peste șesul scăldat în văpăi
Tăcut-a prelungul cocoarelor glas,
Și frunzele roșii făcut-au popas,
Trudite de goana nebună pe căi.

Pe negrele dealuri, prin umede văi
Vârtejuri de cicoare flămânde au mas:
Din farmecul toamnei nimic n-a rămas,
Azi domn e urâtul cu sfetnicii săi.

Amurgul se-ntinde pustiu și cernit,
Chiar vântul de teamă pătruns s-a oprit.

Stela Covaci

Grădina cu amintiri

(Grigore Alexandrescu 21)

„...Iar noi ceilalți, ceilalți, ceilalți
Stăteam și plecam,
Cufundați cu continent cu tot,
Ca niște atlanti...”
(Nichita Stănescu, *Tânjiri către firesc*)

Pornesc de la un vis straniu pe care l-am avut într-o noapte de noiembrie când casa noastră, a familiei Covaci, de pe Grigore Alexandrescu 21, a fost demolată în 1988. În locul ei, expropriat și vândut de Primăria capitalei (Crin Halaicu) unor rechini de la Renel, se înalță sfidător un edificiu, sticlă și oțel, un monstru nesimțitor, un ultim răcnet al „progresului” hrăpăreț ce a distrus și distruge tot ce spiritul (inexistent pentru ei) vrea să clădească. În afară de terenul nostru, sub această bancă, e cuprins și terenul următor, din colțul cu str. Clopotarii Vechi, pe care se afla o clădire de la începutul secolului trecut al cărei parter, prin tradiție, era destinat sculptorilor. Acolo, pe vremea noastră, în spațiul interior și, mai ales, în curtea din față, George Apostu își elabora lucrările, abstracțiuni simbolice în lemn sau piatră, cu care ochiul nostru abia începea să se obișnuiască.

În vis, am revenit pe tărâmul casei noastre, mai bine zis în curtea ei. Totul plutea într-un abur de crepuscul albăstrui. Prin poarta verde întredeschisă, se strecurau fără zgomot doar siluetele celor care au fost cândva prietenii aceluia loc și care încă se mai află în viață: Gabriela Melinescu, Vlad Ciobanu, Tinu Frățilă, Sorin Dumitrescu, Luminița Tudor, Dora Stănescu și alții și alții. Îndoliați, păseau în șir prin curtea lungă cu „pavajul gri” care, de această dată, în transcendența ei era străjuită până în profunzime de tufe mari de trandafiri înfloriți în roz pal, galbeni și albi. Flori de dimensiuni nemaivăzute se aplecau sub greutatea de rouă cerească asemeni unor capete de înger. Știam că au venit să îi găsească acolo pe Aurel și pe Nichita. Eram fericită și le zâmbeam, când m-am trezit din acest vis paradisiac.

Un dor sfâșietor de acel loc mă cuprinde: de binecuvântata iubire cu care ne întâmpinam prietenii, cu care oficiam gesturile casnice ce dintr-o dată deveneau sacre, cum ne transfiguram în acele vremi de restriște devenind unii pentru alții sprijin fără preț, înălțat în spirit și idei. Această libertate interioară, după cum ne-au sugerat câțiva înțelepți, ne-a fost fatală: din toată lungimea străzii Grigore Alexandrescu, numai acel colț de vreo cinci-șase clădiri a fost demolat cu un an înainte de evenimente (dec. 1989).

L-am revăzut în altă dimensiune, dar vreau să-l povestesc așa cum l-am împodobit în realitate timp de 25 de ani, din 1964 până în 1988.

Am cumpărat casa în 1966, părăsind camera de pe str. Miletin 14, îmbogățiți cu o fetiță de doi ani, dar și total lefteri și fără serviciu. Apariția primei opere de traducător, din limba portugheză în limba română, a epopeei *Luisiada* de Camoens, i-a permis lui Aurel Covaci, ieșit de sub interdicția de publicare, să cumpere de la fostul lui șef de echipă la caloriferie, aviatorul-erou C. Feșu, acel imobil și să se pună pe treabă, declarându-se „țăran necolectivizat”. Casa era pe stilul de sfârșit de secol XIX, cu șase camere ce necesitau o groază de reparații. Cum era nepot de fierar, îndemânat și cu fantezie, Aurel și-a construit un strung și-a procurat aparat de sudură și alte nenumărate scule, apoi, cu ajutorul unei imense schele sudate, a pornit, făcând cofraje, să-i restaureze înfățișarea, ridicând de-a lungul întregii curți o boltă înaltă din lăstarii unei vii lăsată în paragină. Învigorată, vița ne răsplătea an de an cu destul vin să ne țină o iarnă, dar, mai ales, era prilej de bucurii: în buricul capitalei se petreceau cu ritualuri strămoșești culesul strugurilor, sărbătoarea batalului, „joile tineretului” și multe alte năzbâții boeme.

Penuria de legume, plăcerea de a nu depinde de ce îți oferea piața socialistă, i-a stimulat creativitatea lui Aurel, astfel încât, din vița ce se înălța la patru metri cât ținea casa, a desprins vrejuri cu care a împletit un gard viu în jurul acoperișului de tablă ușor înclinat. Pe acoperiș, am realizat, din pământ și scânduri protectoare, grădina de zarzavat cu de toate, unde printre miroșuri de mărar, leuștean și roșii date în părg cântau, însoțiți de chitariști celebri, poeții, noaptea la lună.

Pe „fășia acestui loc îngust tăiată în mijloc de un lătrat de câine” își descărcau prinosul artiști din „Cartierul latin” (străduțele din jur erau pline de ateliere), dar mai ales poezii atrași de mierea regeneratoare a lui Aurel și a lui Nichita, care a locuit aici împreună cu Gabriela, peste patru ani. Veneau poeți îndrăgostiți de nemurire, triști, dar mai ales veseli, tăcuți sau jucăuși: Mazilescu, Marius Robescu, Daniel Turcea, Ileana Mălăncioiu, Angela Marinescu, Mihai Ursachi, Ion Mircea și alții, și alții...

După poartă, tufa bătrână de liliac le spunea „bun venit”. De Sfintele Paști el înmiresma toată casa. Încă de la Florii serbam liliacul, întinzând hore, ca și copiii, în care se prindeau și profesorul Papu, și domnul Șora, și Dan Deșliu, și Titus Popovici, cântând „Înflorind grădinile...”

Nu era idilic, era de-a adevăratelea.

Mai departe, după liliac, protejat de o bordură de ciment, stratul de pământ de sub viță acoperit cu crini de august și zambile, era o oază în care l-am găsit adormit de miros, dar și de deznădejde pe bunul și inimosul prieten, graficianul „X” (Nicolae Alexe). Împlinise, în ziua aceea, 35 de ani și se considera bătrân.

(Pe bordură, în două rânduri, când ne-ntorceam spre miezul nopții, l-am aflat pe Nichita singur, după ce Gabriela plecase de mult din țară, privind „la fereastra pătrată de sus” și șoptindu-ne: „Numai pe ea am iubit-o cel mai mult...”.)

Urma un roșcov imens, pe care se cățăraseră din vreme caprifoiul sălbatic. Sub el, o bancă verde de parc, recuperată de Aurel. Pe ea, în toamna anului 1983, s-a așezat Nichita singur. Era pentru prima oară (și ultima), când l-am simțit cufundat într-o deznădejde profundă și grea. Noi, ceilalți, așezați în fața lui în jurul unei mese, ascultam impresionați melodii acompaniate la chitară atât de maestru pe versurile poetului de către prietenul lui, artistul Sorin Dumitrescu. Nichita le asculta absent. Pe fața lui ușor tumefiată, începeau să treacă umbre de pe tărâmurile nedorite.

M-am așezat lângă el și l-am întrebat:

„- Ce-i cu tine, Nichita?”

„- Sunt putred tot, numai mintea mi-e vie...”, mi-a șoptit uitându-se în gol.

M-am retras sfioasă la locul meu. Se lasă o liniște desăvârșită de parcă trecuse îngerul. În acel moment, fără nici cea mai mică adiere de vânt, roșcovul slobozi înfiorându-se ploaia de aur a frunzelor sale mărunte, un șuvoi ca un giulgiu mângâitor, ocrotind revelația poetului.

Tot pe stânga, mai spre fundul curții, unde în locul unui cireș bătrân și uscat din care bunul nostru vecin, sculptorul Mircea Ștefănescu, a cioplit zeci de linguri vândute prin Fondul Plastic în numele supraviețuirii artei, noi am sădit o mladă de cireș, ce a crescut văzând cu ochii. Când încă nu apucase să dea rod, Laura, fiica noastră ștregară, lega primăvara cu ațe invizibile mănunchiuri de cireșe din piață, amuzându-se copios de bieții studenți de la Arte (ocupanții permanenți ai podului doamnei U. unde a trăit Nichita), când aceștia, pofticioși și flămânzi, se săltau pe furiș să le culeagă.

Cireșul a început să dea rod cu prisosință. Atunci s-a mai instalat o serbare: culesul cireșelor (de unde poezia lui Nichita *În vizită la cireș...*). Mai era un spațiu, al trandafirilor de dulceață, adunați până nu dădea soarele fierbinte. Alese, petalele erau frecate cu săricică, fierte în căzânel de aramă, și strecurate în borcane: dulceață rubinie, deliciul zeilor casnici.

Gutuul de pe hotarul convențional al curții îmbogățea toamna rafturile lungului coridor din spate pe care se aliniau respectuoase borcane mari cu celebrele murături ale casei

Covaci și nesfârșitele „zachuști”, toate făcute pentru bucuria prietenilor și a noastră împreună cu ei.

Poate să pară neverosimil ceea ce povestesc, dar toate rodeau din plin. Vegetația căpăta la momente potrivite, la rădăcină, porții consistente de „supă de găină”, adică îngrășământ obținut prin macerarea subprodusului de la găinile și iepurii de casă pe care, uneori, îi și sacrificam pentru prieteni.

Acesta era cadrul serbărilor de vară încheiate de obicei cu un foc de tabără la care frigeam slănină ardelenescă cu cepe mari în vârful țepușei, așezați roată. Acum, era rândul cântăreților. Sculptorul Vlad Ciobanu, pe atunci încă student, locuitor tot al celebrei mansarde, umplea cu vocea-i puternică mahalaua. Doine de haiducie, de cătănie, cântece de dincolo de Prut o determinau până și pe Ileana Mălăncioiu să ne cânte cu voce adâncă doina preferată: „Doamne, ce negri sunt munții,/ Toamna când pleacă recruții...”. Intra în armonii și Augustin Frățilă, alt boem din podul lui „madam U.”. La chitara lui, compunea melodii devenite celebre pe discul unicat cu recitalul lui Nichita. Plăcea, în special, unul care mărturisea suferințe ascunse:

„...Car un drapel, măi, tată Hristos,
Toate-s la fel numai cuțitul pe dos
Și mă preling de azi până ieri -
Moarte de laș de aia fără dureri...”

Momentul Sorin Dumitrescu. El era cel care ne crea transa și revelația poeziei și muzicii. Marele artist a propus ca poezia lui Nichita: *Marilena lui Marin*, cântată în cor și solo, să se consacre ca *Imnul casei*:

„Se duc soldați într-un război pierdut,
Război care încă nu a început...”

Iernile se îmbogățeau și cu alte ritualuri. Sărbătorile veneau în cete. După Crăciun și Anul Nou, începeau aniversările. Toți eram născuți iarna. În februarie: Laura, Aurel și Andrei, fiul nostru; în martie: eu, Dora și Nichita. Se umplea casa cu musafiri. Cu bani destul de puțini umpleam casa cu minimum 13 feluri. La miezul nopții, în timp ce dopurile de la șampanie zburau în tavan, se asculta o singură melodie: *Vitea, Vitea...*, cântecul preferat al contelui Lev Tolstoi interpretat de un celebru cor de țigani. Noi dansam improvizând „dansul pălăriilor”...

Și printre toate acestea, multă, multă poezie recitată sau născându-se spontan, căci aveam mereu în preajmă vrăjitori miraculoși ale căror izvoare de apă vie ne adăpau în acea dimensiune mult râvnită, făcându-ne să fim mai aproape, pentru câteva clipe, de Dumnezeu creator.

Acestea au fost „tânjirile către firesc”. Această împărtășire părea să nu lezeze pe nimeni. „Dar n-a fost, n-a fost așa”. Demolatorii și-au făcut datoria. Nepăsându-le că acel spațiu, pe lângă boemă, era locul în care au fost create, prin râvnă și seriozitate, capodopere ale culturii române. Ei l-au distrus cu buldozerele, producând răni adânci și moarte pentru cei ce l-au înălțat.

Se pare că nimic nu e cu adevărat valoros, dacă nu este însoțit de jertfă și umilință. Se pare că și acum mai aruncă cu pietre și otravă într-acolo. Să-i iertăm, căci nu știu ce fac.

Grădina din vis mă așteaptă cu paradisul ei, în dimensiunea celestă esențială, unde tot ce a fost spirit nu va pieri niciodată.

Ian. 2006

Doina Teodoru-Gavriliu**“Toate-s vechi și nouă toate” (II)**

Joi, 14 februarie 1974

Abia azi pot continua scrisoarea. Între timp am întemeiat o societate studențească în cadrul universității și în contextul legii germane: „Bochumer Gesellschaft für rumanische Sprache un Literatur”, cu patru prof. univ. și 20 de cercetători, în vederea studierii limbii și literaturii române, a întăririi relațiilor culturale între România și Germania, a schimbului de profesori și studenți... E o reușită foarte importantă!

În ceea ce privește profesorii din comisia de susținere a doctoratului, ei sunt așa: câte un „director de teză”, care, în cazul meu au fost Boutière și Poirier, apoi încă doi la teza principală și încă unul la cea complementară. Cei doi au fost (după cum se vede și pe invitația alăturată, cea pe care am trimis-o la 100 de persoane): prof. Marie Roques, un mare savant privitor la începuturile limbii și literaturii franceze, care s-a ocupat și de un faimos text românesc - „Palia de la Orăștie” -, și care „supraveghea” relațiile culturale franco-române între 1920-1945. Românii care veneau să studieze la Paris trebuiau, vrând-nevrând, să umble cu „săru'mâna” pe lângă el, pentru orice fel de relație: bursă, presă, publicare de articole sau de studii etc. Ceea ce eu n-am făcut. Nici n-am dorit să fie în comisie, spunându-i lui Boutière că e un „hârb”, era foarte bătrân, dar mereu al dracului. Însă Boutière m-a rugat ca să-l accept, căci i-a fost profesor. Am avut o discuție cu Roques prin martie 1958, după ce citise teza, spunându-mi cam răstit, că n-a citit nicicând un studiu cu credințe de primăvară unde să nu se vorbească în primul rând de agricultură. La care i-am răspuns: - Dar acum ați citit un astfel de studiu... El: - Da, dar trebuie să schimbi! Eu: - Nu schimb nici un cuvânt, însă pot să schimb pe profesor! I-a stat ceasul când a auzit acest răspuns. Mario Roques, ca și Poirier, ne considera pe noi românii un fel de „colonizați” ai culturii franceze. De altfel, susținerea mea, sau intervenția mea la Doctorat, a fost impunerea culturii românești nu numai alături de celelalte culturi europene, ci chiar împotriva celei franceze, cum a fost manifestația lui Iorga din 1906, din fața Teatrului Național din București. Celălalt profesor, Georges Dumézil, cel mai mare indo-europeanist de pe glob, l-am cunoscut prin 1950, ducându-mă la cursul lui de „Civilizație” Indo-Europeană, pe care-l ținea la *École Pratique des Hautes Etudes*, în cadrul Academiei pariziene. Aci am urmat și cursurile profesorilor: H. Jeanmaire (elenist), Varagnac (preisterien și etnograf francez), Cl. Levi-Strauss (sociolog și eseist) și alții. Dintre toți aceștia, am rămas cu Dumézil, ca fiind cel mai important și care te ajută temeinic prin cunoașterea fundamentală a tuturor limbilor indo-europene. Acesta nu accepta la cursul lui decât persoanele care cunoșteau bine două limbi clasice dintre care: latină, greacă, sanscrită, iraniană, hitită, celtică, germanică și care mai sunt; sau limbi importante pentru indo-europeană, încă vii: armeană, osetă, lurda, georgiana, iar eu am reușit să-i arăt că limba română, prin credințele străvechi ce posedă, e importantă..., la același nivel, cu toate că e, în acest context, un surogat al latinei, ca celelalte limbi neo-latine. I-am lămurit două scene de cult iraniene din sec. 3-4, era noastră, cu material românesc (scenele respective se interpretau divers, căci nu era nimic scris pe ele), și de atunci, am rămas la cursul lui, iar mai târziu, a venit cu bucurie la invitația mea, în comisia Doctoratului. De altfel, numai el „știa” cu adevărat ce valoare are teza.

La teza complementară, am cerut să vină în comisie profesor și scriitorul Raimond Aron, una din personalitățile dominante ale Filosofiei istoriei și a sociologiei politice din Franța în ultimii 25 de ani. În teza de unde reiese că: sau n-a citit cartea de căpătâi a lui Xenopol: „Les Principes Fondamentaux

de l'Histoire” (1899), sau a înțeles-o greșit... Dar s-a răscumpărat la 3 mai '58, căci m-a susținut cel mai mult.

De altfel, susținerea doctoratului nu e cine știe ce, e mai mult o chestie de retorică, un exercițiu intelectual de mare prestigiu, numai rareori, dezbateră e într-adevăr reală. Fiindcă etapa de bază e cea a acceptării tezelor: dacă acestea sunt acceptate, ești doctor și fără susținere (s-a întâmplat ca unul să moară, după această acceptare și înainte de susținere, a fost declarat doctor fără nici o greutate). De asemenea, „nota care se dă de către juriu, n-are valoare reală, ea ține mai mult de felul cum candidatul s-a purtat, mai mult sau mai puțin academic. Am asistat la o susținere, unde juriul n-a dat nici o notă („magna cum laude”, „cum laude”, „laude”, cele trei note date mai des), dar a declarat pe candidat „Doctor al Sorbonei”. Esențialul la susținere, este discuția ce are loc, căci sunt teze care nasc probleme importante, altele nu. Asta depinde și de profesori, care sunt uneori niște uscături, un fel de discuri roase, care spun că au învățat acum 30-40 de ani, când erau studenți; alteori, candidatul este un timid, care de spaimă uită ce-a scris, încât râd și profesorii și publicul. Alteori publicul este rău, sau un adversar al candidatului, vine cu toate neamurile lui și-i face scandal etc.

La mine, situația a fost, în privința retoricii, indecisă. În schimb, discuția de fond, a fost fără eroare, corectă. Cum s-a dezbătut cam 6 ore (cu o pauză de 20 de minute), s-au putut lămuri toate chestiunile puse. Eu am avut de „luptat” cu Mario Roques și cu René Poirier, ceilalți trei m-au susținut atât de mine, cât și cultura românească.

Pe vremea aceea, trăiam cam greu, căci nu puteam avea un lucru permanent din cauza acestei susțineri, precum și a altor o mie și unul de lucruri. În acea lună aprilie 1958, eram paznic de noapte al unei stații de benzină de la ora 23 la ora 6, luna de „muncă” terminându-se sâmbătă 3 mai, la ora 6. Deci în dimineața aceea nici n-am putut dormi ca lumea de grija susținerii, așa că la venirea mea la Sorbona la ora 13,30, eram cam mahmur, altfel n-aveam absolut nici o îndoială, eram sigur că voi ieși bine: nimeni nu cunoaște mai bine subiectul decât mine. Pe altă parte, în acest tip de dezbateri, arta mare este să participi neîncetat, să tai oarecum iarba de sub picioarele adversarului, numai și numai pentru a-l ține psihologic în nesiguranță. Îmi era teamă de un lucru: să nu mă elogieze personal și să nu-mi susțină cu știință părțile slabe ale tezelor mele (cum se face uneori) și cum ar fi putut să facă R. Poirier.

În ziua aceea de 3 mai erau trei susțineri de doctorat, însă se pare că numai al meu era de Stat. La Sorbona erau atunci patru locuri unde se afixau susținerile și unde veneau ziaristii și alegeau subiectele ce le plăceau pe care apoi le publicau în ziarele lor. Tezele mele au fost anunțate în două ziare (unde am văzut eu din întâmplare). În cartierul latin există o sumă de inși care vin regulat sâmbăta la Sorbona, între Paști și 1 iulie, când se susțin doctoratele, ca să asiste. Printre ei sunt mulți care nu și-au făcut tezele și vin cu nostalgie, alții cu gelozie; dar sunt și unii care vin pentru că îi interesează subiectul (eu am asistat astfel de 4-5 ori). Uneori sala este absolut goală: comisia și candidatul, alteori e arhiplină, la mine era cam trei sferturi plină, după cum mi-au spus niște prieteni (candidatul este cu spatele la public, numai dacă e aplaudat, se ridică în picioare, se întoarce și mulțumește atunci vede sala). De regulă, funcționari de la ambasada americană sunt în sală ca să vadă comportamentul candidatului, mai ales în domeniul științelor, uneori, peste vreo 10 zile, acest candidat care a susținut bine punctul său de vedere, iar subiectul era nou, se trezește c-o

Petruș Andrei, 60

PETRUȘ ANDREI

DESCÂNȚETE DE INIMĂ REA

Petruș Andrei

EDITURA SFERA BĂRLAD

Poetul și profesorul Petruș Andrei împlinește la 1 iunie 2006 frumoasa vârstă de 60 de ani. Născut pe plaiuri nemțene, s-a stabilit, după absolvirea facultății, la Puiesti, predând limba și literatura română la liceul din localitate. Membru al *Academiei bârlădene*, poetul s-a prezentat în fața cititorilor săi cu **v o l u m e l e** : **Descânțete de inimă rea**, Editura „Panteon”, Piatra Neamț, 1995 (cu o prefață semnată de editorul Daniel Corbu); **Floarea de jar**, ibidem, 1996; **Flacăra de veghe**, Editura „Sfera”, Bârlad, 2000 (cu o prefață de Simion Bogdănescu), 151 p.; **Dulce mea Doamnă / Eminul meu iubit**, poezii, ibidem, 2002, 86 p.; **Cântecul toamnei**, ibidem, 2003, 156 p.; **Mierea din trestii de cuvânt**, ibidem, 2005, 178 p.; **Poeme târzii**, ibidem, 2006, 276 p.

În afara aplecării sale spre poezie, Petruș Andrei a scris cronici literare, eseuri, recenzii despre opera și personalitatea scriitorilor: Ștefan Vasiliu, Lucian Vasiliu, Cezar Ivănescu, Daniel Corbu, Simion Bogdănescu, Nicolae Botezatu, George Irava, Marin Toma, Florin

Grigoriu, Gabriel Dragnea, Andra Dudulea, Laetiția Tănăsescu, Constantin Clisu, Gabriela Tudoran, Pavel Mercescu, Eugen Cojocar, Florică Dan, Alexandra Firiță, Dan Iordache Danior, Vintilă Anastasescu, Elena Anghel, Ion Machidon, Corneliu Bichineț, Bogdan I.

La Biblioteca “Stroe Belloescu” - Bârlad, alături de doamna președintă Elena Monu, enigmistul și enigmaticul Serghei Coloșenco și profesorul și eseistul Gruia Novac.

Pascu, Gruia Novac, Dan Ravaru, Florea Turiac, George Zamfir, Theodor Codreanu, Iorgu Gălățeanu, Adrian Georgescu, Carmen Focșa, Doru Popovici, Carmen Manuela Măcelaru, Doru Ion Lazăr, Alexandra Cărciumaru, Liviu Zanfirescu, Lavinia Dumitrescu, Aurelia Corbeanu, Elena Călugaru Baci, Hortensia Papadat-Bengescu, Alexandru Vlahuță, Serghei Coloșenco, Victor Sterom, Mihail I. Vlad, Gheorghe Cucu, Gheorghe Țigău, George Lixandru, George D. Piteș.

A colaborat la publicațiile vasluiene: „Părerii tutovene”, „Glasul cetății” și în revistele: „Academia bârlădeană”, „Est” (Vaslui), „Prutul”, „Zorile” (Huși), „Sinteze literare” (Ploiești), „Cuvântul adevărului” (Edmonton - Alberta - Canada), „Asachi”, „La Tazlău” (Piatra Neamț), „Cronica”, „Convorbiri literare”, „Dacia literară” (Iași)... Editează revista „Visătorii”. Este în colectivul de redacție al revistelor: „Dor de dor” (Dor Mărunt - Călărași), „Bârladul” și „Amurg sentimental” (București) cu care organizează Concursul Național de Literatură „Vara visurilor mele”.

Despre poezia și proza lui Petruș Andrei au scris: Theodor Codreanu, Simion Bogdănescu, Daniel Corbu, Gruia Novac, Gheorghe Clapa, Ion Gheorghe Pricop, George Irava, Victor Sterom, Mihail I. Vlad, Gheorghe Țigău, Diana Istrate, Ion Machidon, Mitrița Galben, Nicolae Mitulescu, Emilian Marcu, Adrian Alui Gheorghe, Florin Grigoriu (în „Despre autori și cărți”, Editura Societății Scriitorilor Români, București, 2003), Marin Toma, Constantin Prangati, „Dicționarul oamenilor de seamă”, Editura „Crigarux”, Piatra Neamț, 1999, Traian Nicola în „Valori spirituale tutovene”, vol.6: R-Z, pp.735-740.

Este laureat al Festivalului Național de Poezie „Mihai Eminescu” (2001 și 2005) și al Festivalului Național de Poezie „George Coșbuc” - Bistrița Năsăud, 2005.

Academia bârlădeană îi urează lui Petruș Andrei multă sănătate și putere de creație!

Floarea de jar

Vă las să petreceți, prieteni,
Mai puneți vin în pahar,
Eu plec, pe sub umbra de cetini,
Să caut floarea de jar.

Puțini muritori îi știu locul
Și-o viață umblă-n zadar
Că au numai unii norocul
S-atingă floarea de jar.

Ea crește în locuri ferite
Pe culmi pudrate cu var
Că nu e tain pentru vite
Divina floare de jar.

În drum sunt poteci cu hârtoape,
Răzbați, de ești temerar,
Și-abia când ajungi pe aproape
Adulmeci floarea de jar.

Nu crește ca pomii-n grădină
Nici semănată-n ogor,
De-aceea, pe sub luna plină,
Fără s-o vadă, mulți mor.

Pe alții mereu îi atrage
Vrăjindu-i îmbătător,
Visând la aromele-i frage
Cad bolnavi unii de dor.

Și totuși, mă duc să o caut,
Aceste toate știind,
Momind-o cu sunet de flaut
S-o vad odată-nflorind.

Cândva, poate într-o nserare,
Vă voi aduce în dar
Ca pe-o veșnică lumânare
Aprinsă, floarea de jar.

Lansare de carte la Casa de
Cultură "George Tutoveanu"
- Bârlad.

Alături de eminescologul Theodor
Codreanu (29 septembrie 2003).

Iarnă cu Esenin

Caii lui senin scutură iar coama
Pe câmpii de zahăr pârtie făcând,
Glasul tinereții le-ntește goana,
Pe poet, cu lumea, iarna împăcând.

Sania se pierde pe sub dealuri hâde,
Veselie, cântec, răsete și-alai,
Clopoțelu-n urmă pân' la lacrimi râde:
„Ah, voi sănii, sănii! Și voi cai, voi cai!”

Fetelor frumoase capul le sucește,
Cântul se înalță până sus la cer
Iar sub clar de lună neaua strălucește,
Nimănu-i nu-i pasă de atâta ger.

Cântă-n spartul nopții molcom vizitiul,
Pe poet l-ineacă valul de tristeți,
Peste două inimi s-a întins pustiul
Și pe ochii vineți alte dimineți.

Peste cânt și sănii s-a întins rugina,
Glasul sună aspru, gros și răgușit,
Din regat de suflet a plecat regina,
Stâncă uriașă-n el s-a prăbuși.

Peste amintire soarele surăde
Și-n auz mai sună cântec și alai,
Clopoțelu-n urmă pân' la lacrimi râde:
„Ah, voi sănii, sănii! Și voi cai, voi cai!”

„Am în față trei cărți de versuri - cu semnătura dumitale. Vocația poetică este evidentă; tehnica prozodică e a unui rafinat în domeniu (...) Multe texte probează existența focului sacru, iar linia melodică ține de acel ceva auzit odinioară.”

Constantin Ciopraga

*

Poezia lui Petruș Andrei îmbină, sub aspect formal și informal, expresia clasică (în sensul unui clasicism popular veritabil) cu certe filiații moderne, fără însă a tinde către textualism.

Preferința autorului e aceea de a stiliza (arghezian uneori), de a filigrana în intimitatea cuvântului sentimentul întors ca un ecou în memorie. Tonalitatea oscilează astfel între sentimentalismul (de bună calitate) și ironia fină și calmă. (...)

Clasic prin formă și romantic prin viziune, poetul Petruș Andrei veghează blând și muzical, uneori în meloape folclorică, la păzirea ființei cuvântului românesc. Eul său liric s-a adaptat perfect la rostirea armonioasă și, de aceea, nu

provoacă imaginea prin fantezie dictatorială, nu caută irealități forțate, ci își asumă, în general, imaginile recunoscute ale universului, într-o atmosferă de sfârșit de secol. Nu provoacă nici sintaxa lirică, fiindcă statuia versului său are hieratismul bizantin al icoanelor, sensurile poetice ale dulcelui stil nou.

Simion Bogdănescu

*

„Un debut târziu”, în stare să-l concureze pe cel arghezian, cum, cu umor, o afirmă autorul, realizează Petruș Andrei cu „Descânțete de inimă rea” (Casa de Editură „Panteon” - Piatra Neamț, 1995).

Volumul se deschide cu un „Cuvânt înainte” semnat de poetul Daniel Corbu, care subliniază sentimentalismul erotic de „Jurnal Liric”, în „Poeme de mare acuratețe și rafinament stilistic”, apreciind îndeobște virtuozitatea sonetelor. Aprecierea nu pare hazardată din două motive: expresia poetică are acoperire într-un puternic fond afectiv, iar rafinamentul semnalat vine dintr-o discretă ironie care anihilează primejdia unui epigonism târziu eminescian, atât de caracteristic „poetilor sentimentali din Moldova”.

Vasile Turculescu

Lecția de istorie

Prima oră de curs, din prima zi de studenție. Ce dulce aducere aminte pentru cine a trecut porțile Almei Mater! Pentru mine însă, această oră depășește cu mult tradiționala semnificație pentru că reunea și condensa mai multe fapte deosebite.

Mai întâi, și poate cel mai important, pentru că îl vedeam și-l ascultam, pentru prima dată, pe marele istoric și savant Nicolae Iorga. Iar în al doilea rând, pentru întâmplarea pe care am s-o povestesc mai departe.

Era în toamna anului 1930. Abia sunase ceasul din „auditorium maxim”, plin până la refuz de studenții veniți să-l asculte pe marele profesor, când, la catedră, acesta își făcu, deodată, apariția.

Intrase cu atâta impetuozitate, că aproape mă uimise. Și, ca și când s-ar fi temut să nu risipească nici o secundă, și-a anunțat tema cursului, și a început imediat să vorbească.

Tema se intitula: „Cauzele economice ale Revoluției franceze”, despre care avea să ne vorbească un an întreg, fără să epuizeze subiectul.

Îl văzusem de multe ori în ziare, îi ascultasem glasul la radio, dar, acum, era cu totul altceva. Acum, era acolo, în fața mea, la câțiva pași, și nu mă mai săturam ascultându-l. Eram, ca să zic așa, numai ochi și urechi.

Mă străduiam să iau cât mai bine notițe, dar în același timp, simțeam o nevoie irezistibilă să-l privesc. Și atunci am avut revelația unui fapt cu totul neobișnuit. Profesorul Iorga mă privea, parcă, cu aceeași stăruință, tocmai pe mine.

Da, eram sigur, numai pe mine mă privea! Iar privirea lui mă turbura, într-atât de sfredelitoare și de puternică era.

Lecția în sine pentru mine nu mai conta. Conta numai faptul că profesorul Nicolae Iorga alesese din atâția studenți numai unul singur, pe mine, cu care angajase un dialog nevăzut. Stăteam, așadar, cu ochii ațintiți în ochii lui. Și ceva mă copleșea și mă fascina în același timp. Pentru că mă simțeam un privilegiat, și o undă de bucurie îmi inunda sufletul, pentru că marele Nicolae Iorga acorda numai mie această atenție.

Notițele mele erau din ce în ce mai sumare și dacă eu îmi mai aruncam din când în când ochii pe caiet, profesorul Iorga nu mă slăbea din strânsoarea privirii lui ascuțite. Nu mai vedeam nimic în jur, și uitasem și de o colegă care, la începutul orei mă impresionase cum îi mergea condeiul scriind cu mâna stângă. Peste timpii istorici evocați de Nicolae Iorga, nu vedeam decât silueta impunătoare a acestuia, uriașă, demiurgică, rostogolitoare! Și ochii, ochii care mă priveau fără conținere și care îmi transmiteau o bucurie paradisiacă, într-atât de fericit și de transportat mă simțeam.

Pot să spun că întreaga oră am plutit. Cât de fericit am putut să fiu! Și nu pot să uit nici acum, după atâția ani, acea baie de fericire.

Dar, o oră de curs n-are decât 50 de minute și ceasul din amfiteatru a sunat din nou. Profesorul Iorga a încheiat lecția cu o frază „r la Iorga”. Și, pe urmă, privindu-mă, mai departe, tot pe mine, a făcut un semn că mai are încă ceva de spus.

„Sunt de mulți ani profesor, a continuat el, și mă străduiesc nu numai să vă transmit cunoștințe care să vă fie folositoare, ci, deopotrivă, mă străduiesc să vă fac cetățeni care să știți cum să vă purtați. Te privesc, de la începutul orei, doar ți-oi lua pălăria aia de pe pupitru, care mi-a pisat nervii.”

Într-o clipită, toate visurile și bucuriile mele s-au spulberat. Dar mai repede decât această prăbușire sufletească a fost gestul cu care am băgat pălăria în bancă, încât nu știu dacă cineva a mai putut observa ceva. Ar fi văzut însă, negreșit, dacă ar fi privit fețele studenților din rândul al treilea, pentru că, unul dintre ei s-a preschimbât, pe loc, într-o torță de foc.

Dacă pot să mă justific, acum, după zeci de ani, față de memoria profesorului Iorga și față de colegii mei de atunci, aș vrea să adaug numai

Un român în Mările Sudului în secolul al XIX-lea

Geografia m-a pasionat, întotdeauna, în mod deosebit. Se poate ca aceasta să se fi datorat întâilor mei profesori de la liceul Carol I din Craiova. Astfel, prin 1922, comandorul Rădulescu bătrân pensionar, ne plimba peste mările și oceanele pământului și ne înfățișa atâtea minunății încât uitam că ne aflam la școală și n-am fi vrut ca ora să se mai sfârșească.

De la el am reținut o întâmplare care mă face să cred că pe lângă o serie de mari călători români ca Racoviță, Popper, Ghica și alții, au mai existat unii despre care nici un fel de știre n-a mai ajuns până la noi.

În tinerețe, fostul nostru profesor fusese cadet în marina franceză. Nu știu cum ajunsese acolo. Dar pe când se afla undeva, prin mările Sudului, a trăit o întâmplare pe care vreau să v-o povestesc. Vasul său se afla în preajma unor insule aproape fără nume și trebuia, negreșit, să acosteze pentru a se aproviziona cu apă potabilă.

Potrivit uzanțelor sau chiar unui protocol al vremii, au trebuit să meargă mai întâi la șeful de trib, căruia i-au prezentat diferite daruri.

Tribul era puțin numeros, trăia într-o insulă inundată de vegetația cea mai abundentă, iar șeful respectiv, în mod cu totul inexplicabil, știa oarecum limba franceză, ceea ce le-a înlesnit, cât de cât, să se poată înțelege. Frapa însă și intriga foarte mult grupul celor de pe vas, faptul că șeful de trib se deosebea izbitor de supușii săi. Avea în mod clar trăsături de european, cu toată pielea sa puternic bronzată și tăbăcită de vânturile alizee. Așa că, după ce au trecut primele momente de prezentare, cineva l-a întrebat dacă era, într-adevăr, băștinaș sau a venit din altă parte. La care bătrânul șef de trib le-a spus, în modul cel mai natural, că este european și anume, român.

Atunci, ofițerii francezi l-au scos în față pe tânărul cadet Rădulescu, care a purtat, acolo, la mii de kilometri de țara noastră, o convorbire emoționantă din care a aflat că șeful de trib era originar din Brăila și că plecase în lume de tânăr atras de mirajul catargelor care străjuiau portul din orașul său.

Asemenea întâmplări și multe altele ascultam noi de la bătrânul nostru profesor care, cu un dar neîntrecut de povestitor, ne insufla dragostea pentru întregul pământ și oamenii săi.

S-a întâmplat ca în anii următori să avem un alt bun profesor de geografie, ce-i drept, foarte sever și exigent. Dar câtă frumusețe putea să se reverse în suflete când ne vorbea de munții țării noastre, de râuri, de câmpii, de îndeletnicirile și vrednicia oamenilor. Iar pe deasupra desena pe tablă hărți cum n-am văzut vreodată mai frumoase. Sensibilitatea îi venea de la faptul că era moldovean (din Tecuci), era scriitor, moștenea ceva din harul lui Eminescu, al lui Creangă și al lui Sadoveanu. Se numea Ion Dongorozi.

Atunci când i-a apărut romanul „Cum s-o despărțit tanti Veronica”, o mare librărie din Craiova i-a făcut o vitrină de prezentare. Profesorul nostru era stimat și respectat.

Elena Monu

Familia Roșca-Codreanu de la Bârlad - Ctitori de așezăminte religioase și școlare (I)

Familia Roșca-Codreanu din ținutul Tutovei aparține neamului Roșca din Moldova, cu numeroase ramuri, de o parte și de alta a Prutului. Din Moldova istorică, cu fruntariile cunoscute, neamul Roșca s-a „roit”, începând cu secolul al XIX-lea în tot spațiul românesc.

Primul ascendent (suitor) al familiei din ținutul Bârladului, Maței (Matei) Roșca, negustor de vite și îndeosebi de cai, a trăit, după Ivan Antonovici, între 1570-1639. În 1629, domnul Moldovei, Alexandru Coconul, i-a dăruit moșia Frunțișenii (n.n., de la primul stăpân, un Frunteș), sa domnesc - din hotarul târgului Bârlad, ca răsplată pentru „doi cai buni dați în slujba Țării”. În afară de Frunțișeni, Maței Roșca mai deținea următoarele sate și moșii: Popenii (ținutul Tutovei), Bereștii și Feleștii (ț. Covurlui) în părți, în calitate de răzeș din Bălănești (ț. Fălciu). Până la sfârșitul vieții sale, Maței Roșca nu a obținut funcții (dregătorii). Din căsătoria sa cu o Anastasia a avut cinci copii: Grigore, Gavril, Anghelița, Zinica și Vasilica.

Dacă Maței Roșca nu a intrat în rândul stării diriguitoare - boierimea - în schimb, copiii săi au reușit; fetele, prin căsătorii cu boieri, iar băieții prin obținerea de funcții, ca răsplată pentru serviciile făcute domniei. Astfel, Zinica, a primit de la tatăl ei Frunțișenii, fiind măritată cu Pârveu, a avut o fiică, Ruxanda, care, la rându-i, se va căsători cu Dediu, căpitan de la Galați; aceștia vor deveni prin căsătoria fiicei lor, Ana, socrii lui Mihail Racoviță. Sora Zinicăi, Vasilica, a făcut o căsătorie, avantajoasă pentru urmașii ei, cu Enache Palade, unul din apropiații domnului Vasile Lupu (1634-1653). Căsătoria lui Palade, grec de origine, cu Vasilica, proprietara de moșii, i-a permis acestuia, după legile Țării, să se împământenească și, în consecință, să primească sau să cumpere moșii, el și fiii săi. Iată un exemplu: fiul său, Teodor Palade, obține satul cu moșia Băcani, pe care Pălădeștii au stăpânit-o timp de aproape trei secole, până în 1933 când ultimul, Mache Palade, a donat conacul și moșia Academiei Române. Neamul Pălădeștilor s-a stins după 350 de ani cu pictorul Theodor Pallady.

Pentru subiectul nostru, revenim la unul din fiii lui Maței Roșca, Grigore. Grigore Roșca a locuit la Bârlad, dar copiii săi, din căsătoria cu Măricuța, Ioan și Ilinca, s-au mutat în ținutul Codrului. Ioan Roșca, fiul lui Grigore, nepotul lui Maței, a plecat de la Bârlad, deoarece domnia l-a investit cu dregătoria de căpitan al Codrului; de la această funcție i-a rămas porecla („cognomenul”, cum ar fi spus romanii) de Codreanu. Porecla s-a transmis urmașilor săi direcți și a devenit patronimicul familiei. Din căsătoria cu Măriuța, Ioan Roșca-Codreanu a avut doi fii: Simeon și Lupu. Simeon, unul din dregătorii lui Dimitrie Cantemir, s-a căsătorit cu Sofia, fiica jicnicerului Gheorghe Moțoc, dar a plecat în Rusia împreună cu grupul de boieri, atașați domnului Moldovei după catastrofa de la Stănilești (18-24 iulie 1711).

Fratele său, Lupu, revenise la Bârlad înainte de 1700, unde a rămas până la sfârșitul vieții sale. Soții Lupu și Sanda Roșca-Codreanu au avut mai mulți copii: Dediu, Vasile, Antonia, Ilinca. Dintre copiii lor, Dediu a primit acest nume

de botez, destul de rar, de la nașa și strămătușa Ruxanda Dediuleasa, numită așa în documentele vremii după soțul ei, Dediu Spătaru. Ruxanda și Dediu au fost părinții frumoasei Ana, a doua soție a domnului Mihail Racoviță. Afirmatia noastră se bazează pe memoriul spătarului, Ion Codreanu, de la 1820 în care acesta scrie că: „Spătăreasa Dediuleasa, soacra lui Mihail Racoviță, l-a avut pe Dediu Codreanu strănepot și hin de botez”. Între Dediu și Ruxanda a existat,

așadar, o dublă înrudire, de sânge și artificială, fenomen frecvent întâlnit în societatea românească din toate timpurile. Născut, undeva, pe la finele secolului al XVII-lea, Dediu și-a petrecut tinerețea în casa lui Mihail Racoviță și a doamnei Ana, care îi era mătușă. Ruxanda Dediuleasa a hotărât să-i lase ca danie lui Dediu moșia și satul Frunțișeni, pe care o posedea în calitate de clironomă de la vara sa, Axinița Cerchez. Spre sfârșitul vieții, Ruxanda Dediuleasa a lăsat averea sa, compusă din multe moșii, uneia dintre nepoate, domnița Ruxandra, fiica lui Mihai și a Anei Racoviță, cu condiția ca domnița să-i respecte hotărârea cu privire la Frunțișeni. Domnița Ruxandra a respectat voința bunicii și a emis un act de danie la 12 noiembrie 1743 lui Dediu Codreanu; documentul domniței cu sigiliu poartă și semnătura soțului ei, Grigoraș Costache. Stăpânirea Frunțișenilor de către Dediu Codreanu a fost întărită printr-un hrisov domnesc din 7 mai 1751, de către domnul Constantin Racoviță, fratele domniței Ruxanda. Tot domnul Constantin Racoviță i-a dăruit serdarului Dediu Codreanu moșia Dealu Mare prin hrisovul din 1 august 1752. În 1756, Dediu Codreanu, ispravnic de Tutova, a mai primit o altă danie de la același domnitor, Balumireștii, un alt trup de moșie de la Dealu Mare. De fapt, moșia Balumirești fusese cumpărată de Dediu Codreanu, pe baza dreptului de protimisid de la un Constantin Cozma, deoarece se declara el, Dediu: „îi răzeș vechi și mai ales că-i și strănepot lui Maței Roșca”.

Dediu Codreanu s-a căsătorit târziu, pe la 40 de ani, cu Maria Săndulache de la care a avut un singur fiu, Dimitrie. Credem că atunci, în deceniul al șaselea al vieții sale, Dediu se considera un om împlinit nu numai pentru funcții și avere;

important era că familia Codreanu își asigurase continuitatea prin unicul său fiu, Dimitrie. Soarta i-a devenit potrivnică pentru că într-un timp scurt, pe la 1757 și-a pierdut copilul și, la puțină vreme și pe mama acestuia. Îndurerat, Dediu părăsește Bărladul și se mută la Iași. În memoria soției și fiului său, Dediu intenționa să facă un schit la Frunțișeni cărui să-i lase moșiile sale. Sprijinit de protectorul său, logofătul Ioan Cantacuzino Deleanu, Dediu înfruntă tragedia și își întemeiază o nouă familie. Se căsătorește, a doua oară, pe la 60 de ani, cu Ecaterina, fiica stolnicului Toma Luca. Soția sa descindea pe linie colaterală din Ion Neculce printr-o bună a sa, Maria Ștefan Luca, una din surorile marelui cronicar. A doua soră a lui Neculce, Sanda, căsătorită cu căpitanul Done de la Focșani, va fi prin fiica sa, Ecaterina, bunica lui Ienăchiță Văcărescu.

Dediu s-a întors la Bărlad cu tânăra sa soție și a renunțat să mai facă schit la Frunțișeni; materialele cumpărate s-au folosit la refacerea bisericii Sf. Dumitru. Din căsătoria lui Dediu cu Ecaterina au rezultat trei copii: Ioan, Maria și Casandra. Credem că toți copiii s-au născut la Dealu Mare, unde Dediu și-a făcut case și „mai la deal ceva” o biserică cu hramul Sf. Dumitru. După funcția de ispravnic de Tutova, Ioan Codreanu a fost mutat în aceeași funcție la ținutul Putna. Pe când deținea isprăvnicia Putnei, la 1768 a izbucnit un nou război rusoturc. Armata țaristă ocupa Moldova pentru a doua oară, iar locuitorii țării suportă jafurile și violențele rusești. În aceste împrejurări dramatice, Dediu Codreanu se refugiază cu familia sa și alți boieri în nordul Moldovei. Acolo moare în împrejurări necunoscute. Nu se cunoaște

Elena Androne

Un „om nou” în derivă

Înainte de 1989 „omul nou” era un fel de animal numai bun de tras la jug. Ca cetățean al României, el nu știa, sau nu i se dădea voie să știe, nici măcar că poate avea un **interes** în ceea ce privește autoritățile, fie ele de natură civică, politică, socială, sau culturală (mă refer aici la structură, organizare și funcționare a instituțiilor care reprezentau autoritățile statale). În același timp, „democrația” emfatică a comunistilor, exercitată mai ales cu ocazia congreselor de partid, sau a așa-ziselor alegeri, când oamenii deveneau doar niște animatori într-o piesă de teatru bine pusă la punct, era mai degrabă o față a unui sistem autoritar. Un aspect ce își propunea să promoveze pe plan extern o imagine a României, chiar dacă falsă, de țară în care oamenii sunt liberi să acționeze și să se exprime. Cenzura și autocenzura au transformat românii în niște ființe animalice care se temeau și de umbra lor. Chiar dacă existența cenzurii se poate plasa ca formă incipientă prin anii 1500, ca fiind o structură de cenzură religioasă, cea din perioada comunistă a fost lovitura de grație pentru libertatea de exprimare. Pentru ca ea să existe a fost nevoie de o organizare minuțioasă din partea oamenilor de partid, dar printr-o sânguință malefică ideile aberante ale unui regim constrângător au devenit legi. Astfel s-a născut conformismul, pe de o parte, iar pe de cealaltă, disidența. Nici nu se mai poate pune problema despre interes public, sau transparență a autorităților în perioada comunistă! Dar să nu ne hazardăm în afirmații! Pentru că dacă luăm în calcul ceea ce a urmat după 1989, nu putem spune că am scăpat în totalitate de tarele comuniste.

Omul nou, cel de după revoluție, este, așa cum foarte bine spunea și Gabriel Liiceanu, ca un deținut eliberat după ani grei de penitență. Dezorientat și absent la realitate, românul post-comunist trăiește drama democrației prost înțelese. Chiar dacă au trecut 15 ani de la marea schimbare politică, românii încă mai învață să-și exercite în mod corect drepturile democratice, sau să ceară de la autorități aceea transparență care poate și trebuie să fie acordată. De aceea, sunt cazuri în care interesul românilor nu este compatibil cu cel al autorităților. Vina? Apartine ambelor tabere! Pe de o parte, expectativele cetățeanului român sunt câteodată prea mari și cu cerințe de rezolvări imediate pentru puterea de reacție a autorităților, iar pe de cealaltă parte, instituțiile care reprezintă autoritățile au creat un cerc birocratic prea

complicat pentru capacitatea de înțelegere, sau de decodificare a omului de rând. În același timp, cetățeanul nu înțelege, sau nu vrea să înțeleagă că are niște obligații față de cei care îl reprezintă. Este vorba, de exemplu, despre acea **obligație de a participa** la procesul de *input* politic, proces prin care sunt luate deciziile politice. Cu alte cuvinte, este adus în atenție feedback-ul, realizat între emițător (puterea politică) și receptor (cetățeanul). Românul este interesat mai mult de acel proces de *output*. Cu alte cuvinte, pe el îl interesează **cine** câștigă alegerile, nu **cum** le câștigă, sau se preocupă de **cine** va fi beneficiarul unei legislații, nu de **modul** cum se votează acea legislație. Chiar și în ceea ce privește exercitarea dreptului de vot. El votează pentru un partid datorită unei fidelități tradiționale, sau din alte motive, dar care nu sunt legate de o dorință de a dirija cursul politicii. Doar așa se poate explica longevitatea statutului de președinte al lui Ion Iliescu. Românii l-au votat, pentru că l-au considerat un fel de eliberator din ghearele comunismului, omul care le-a redat dreptul la speranță civică și libertate. Să fi fost oare Iliescu un fel de Mesia al politicii românești?! Mă îndoiesc!

Văzut liber, românul nu știe încotro să se îndrepte. Ce drepturi, ce interese civice, morale etc?! Ceea ce contează azi și ce îl macină pe român este banul. Putem spune că românii se împart în două categorii clar delimitate: săraci și bogați. Nu există clasă de mijloc, din acest punct de vedere. Cei bogați, numai ei știu cum și-au câștigat averile, iar cei săraci sunt avizi de orice modalitate de a face bani. De aceea, țara rămâne fără valori (și sunt destule!). Munca în străinătate a devenit un fel de rai al pauperilor români. Ce câștigi într-o lună în altă parte, nu câștigi în România într-un an. Dezamăgiți, în continuare dezorientați, românii au devenit din animalele dresate, așa cum erau până în 1989, niște animale disperate după mâncare. Interesul public, transparența autorităților, aproape că nu mai au valoare pentru majoritatea românilor. Sunt niște noțiuni care există, dar care stârnesc un interes minim. Nevoia stringentă a românului este de ordin material. Și parcă nu era de ajuns că țara noastră se îndrepta spre nicăieri, inundațiile care cresc în proporții pe zi ce trece, vin parcă să întărească, condiția de fatalitate a unui popor și așa destul de zbuciumat. Singurul aspect pe care nu-l mai poate atinge nici o intemperie a sorții este tradiția. Dar, cui îi mai pasă acum de ea?! Tradiția nu îți dă casă nouă și nici nu ține de foame!

Fiecare popor trebuie să-și consume nebunia, spunea la un moment dat Cioran. Românii și-au consumat-o în 1989 și s-au ales cu ... nimic. Cel puțin deocamdată!!!

Gheorghe Clapa

Despre marea valoare documentară a unei vechi tipărituri

În fondul Muzeului de istorie a literaturii române din Iași se află o carte tipărită la sfârșitul veacului al XVII-lea, de o valoare deosebită. Este vorba de „Sfânta și dumnezeiasca evanghelie”, tipărită la București, în anul 1682, în epoca Domnului Șerban Cantacuzino, care, împreună cu „Apostolul”, tipărit în același loc, în anul 1683, au pregătit apariția renumitului monument de literatură romană veche: „Biblia de la București”, editată de frații Radu și Șerban Greceanu, în anul 1688.

Un exemplar din „Sfânta și dumnezeiasca evanghelie”, din anul 1682, intrat în patrimoniul muzeului ieșean, prezintă o valoare mult mai mare, prin faptul că, imediat după tipărire, a fost dăruit de către Mitropolitul Țării Românești, Teodosie, Mitropolitului Moldovei, Dosoftei, după cum atestă însemnarea acestuia din urmă de pe fila cu gravura evanghelistului Ioan, continuată pe fila 1: „Mi-au dăruit sfinția sa fratele Mitropolitul de Ungrovlahia Kir Teodosie și eu o am dăruit Sfintei Mitropolii ceștii noauă ce-i zăc Bisearica Albă - 7191, (1682) noem. 4. Dosoftei, mitropolit Suciavii”.

Gestul acesta nu simbolizează numai un dar făcut de către un mitropolit către altul, ci continuă tradiția statornicită de cărturarii din toate provinciile locuite de români de a răspândi manuscrisele și tipăriturile pe toate teritoriile, în scopul păstrării unității și continuității limbii și culturii pentru românii de pretutindeni. Încă de la primele manifestări ale tiparului în Țara Românească și Transilvania se tipăresc și cărți pentru românii din Moldova, întrucât această provincie, datorită zbcuimăteii sale istorii, a cunoscut introducerea tiparului abia în timpul Domnului Vasile Lupu și al mitropolitului cărturar, Varlaam. În acest sens oferim exemplul „Tetraevangelului” tipărit de Filip Moldoveanu la Sibiu, în anul 1546, și al „Apostolului” tipărit de către Dimitrie Liubavici, la Târgoviște, în anul 1547.

Evanghelia oferită de Mitropolitul Teodosie Mitropolitului Dosoftei a avut o istorie destul de vitregă. Scurt timp după ce a fost adăpostită în noul lăcaș (Biserica Albă) unde se stabilise și sediul Mitropoliei Moldovei și Sucevei, întrucât până atunci fusese la Suceava, cartea este furată „...di o oariși cari limbi păgâni...”, după cum se arată într-o însemnare de mai târziu de pe contrapagina primei file nenumerotate. Cine o fi răpit-o prima dată, nu se știe. O găsim însă în anul 1685 în posesia unei oarecare Anița visterniceasa, care o dăruiește bisericii din Sănătești, așa cum glăsuiesc însemnările de pe

Cele două pagini cu însemnările Mitropolitului Dosoftei

filele 45-49: „Aciastă ivanghelii am cumpărat [o] eu Anița visterniceasa și am dat [o] la svânta beserică în sat în Sănătești, ca să ne fie nouă pomană sufletului. Iunie 1, văleat 7193, în zilele lui Dumitrașcu Vodă, în domnia a doua, ca să știe și eu sângoră am scris”.

Dar, nici aici, cartea nu stă prea mult. De data aceasta se pare că a fost răpită de tătari, întrucât Ion Chiful, autorul unor însemnări de pe filele 41-43, reluate de aceeași pană pe filele 51-58, o răscumpără de la un tătar la anul 1721 și o dăruiește bisericii din Greceni. De la biserica din Greceni este luată prin schimb și dăruită bisericii din satul Sărățeni de o persoană care nu semnează însemnările de pe filele 58-61: „Și pentru ace[a]stă Sfântă Ivanghelie românească am dat altă Sfântă Ivanghelie sârbiască în locul ei aice la Greceni, la hramul lui Sfete Neculai... iar aciastă rumăniască am dat[-o] la Sfânta besărică la Sărățeni, la hramul Adormirii Precistii la priotul... Cociorvă ca să fie domnilor sale pomană în veci. 7249 (1741) mai, 21”.

În această biserică, se pare, a stat până în anul 1876, întrucât atunci apare o nouă însemnare aparținând preotului I. A. Dumbravă, de data aceasta cu caractere latine, pe ultima filă rămasă albă. După anul 1876 nu mai găsim alte însemnări. Se știe, însă, că spre sfârșitul veacului al XIX-lea a intrat în posesia lui Iacov Antonovici, fost episcop de Huși, care a lăsat-o moștenire nepotului său, I. C. Antonovici, fost institutor în orașul Bărlad și animator al vieții culturale de aici, prieten al marelui istoric Nicolae Iorga, al folcloristului Tudor Pamfile și al altor personalități ale veacului XX. Acesta a donat-o, împreună cu alte 36 de vechi tipărituri și manuscrise Muzeului de istorie al literaturii din Iași.

Ultima parte a însemnării cu semnătura Mitropolitului Dosoftei

Mircea Coloșenco

1.

În urmă cu patru decenii, apărea, la Editura Tineretului din București, volumul *11 elegii* de Nichita Stănescu, al patrulea în ordinea editării (Dat la cules: 08.04.1966. Bun de tipar: 07.07.1966. Tiraj: 4140 exemplare). Din sumarul lui, lipsea *Elegia oului, a noua*, datorită cenzurii exercitate de redactorii-șefi ai editurii (Viorica Mihăileanu și Gheorghe Buzatu), deși aceasta fusese publicată inițial în presă („Gazeta literară”, XIII, 4, 27 ianuarie 1966, p.1), fiind deja „testată” de Direcția Presei și Tipăriturilor! Anterior, văzuseră lumina tiparului: *Elegia a doua, getica* („Gazeta literară”, XII, 40, 30 sept. 1965, p.5), *Elegia a treia* („Gazeta literară”, XII, 47, 18 noiembrie 1965, p.5) și *Elegia întâia* („Gazeta literară”, XII, 48, 30 nov. 1965, p.5).

La sfârșitul lunii septembrie 1966, intrase volumul în librării.

Primele cronici literare se datoresc lui Ion Gheorghe (*Et in hiperboreea ego*, în „Luceafărul”, IX, 40, 1 oct. 1966, p.7) și Matei Călinescu (*Poezie și profunzime*, în „Gazeta literară”, XIII, 40, 6 oct. 1966, p.7), urmate de cele semnate de N. Manolescu, Mircea Martin, Radu Cârneli, Dimitrie Costea, Voicu Bugariu, Lucian Raicu, Laurențiu Ciobanu, M. N. Rusu, Șerban Foarță, Ion Acsan, Constantin Pricop, Gheorghe Tomozei, Victor Felea, Marin Mincu, Ion Lungu, Bodor Pál, Dumitru Bălăeț, după cum se observă, mai mult poezii și-au spus cuvântul, atrași de nouitatea poematică.

Redăm câteva considerații critice:

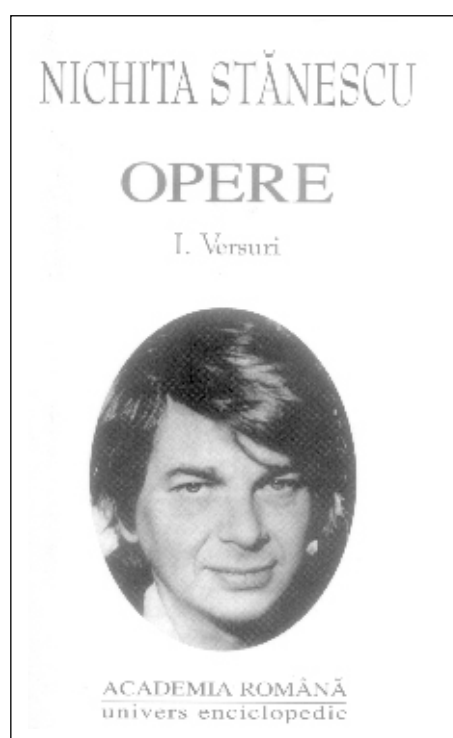
· „Elegiile sale sunt aproape toate *elegii ale opțiunii*. Și, în aceeași măsură, *elegii ale unității*, căci unitate înseamnă consecvență, iar consecvență e opțiune repetată”. (*Mircea Martin*)

· „Nucleul elegiilor îl constituie contemplarea dinafară a omului, o dureroasă contemplare de sine. Ieșirea din sine a omului și contemplarea condiției sale cu un ochi exterior, deci relativizarea sa”. (*Lucian Raicu*)

· „Plictisit parcă de farmecul juvenil, de aerul serafic răspândite de poemele sale mai vechi, Nichita

Stănescu perseverează de câțiva timp - de la *11 elegii* mai precis - într-o poezie de sfere abstracte, turmentată de mustul amar al cunoașterii”. (*Dumitru Micu*)

· „Ctitor al unui nou limbaj liric în poezia românească din ultimele decenii - adorat, hiper-elogiat, dar și controversat și negat ca, odinioară, un Ion Barbu sau un Tudor Arghezi - Nichita Stănescu trebuie citit vers cu vers, silabă cu silabă chiar și acolo unde versul este strigăt, om și piatră, și unde

totul pare simplu și deja spus cu mii de ani înainte”. (*Constantin Crișan*)

Întâia traducere a uneia dintre elegii, *A unsprezecea* (Intrare în muncile de primăvară), aparține lui Petru Popescu, *Eleventh Elegy*, în „Romanian Review”, XXII, 3, 1968, p.19-22.

Întâiele traduceri integrale ale volumului au apărut, în limba cehă, la Praga, în 1969, datorită Evei Strebingerova și Josef Hrišal și în română-germană de Dieter Schlesak, în București. Au urmat, în 1970 (bilingvă, română-engleză, trad. Roy MacGregor-Hastie); 1975 (engleză, Petru Popescu și Peter Jay); 1987 (bilingvă, română-italiană, Claudio Parenti și Fulvio Del Fabbro); 1994 (spaniolă, Pierre Zekeli).

Dacă toate edițiile enumerate până acum au apărut pentru Occident, iată că, în anul 2004, la Chișinău, în Editura „Mesagerul”, au văzut lumina tiparului două elegante ediții bilingve, româno-rusă și, respectiv, româno-ucraineană, pentru Orientul european.

Ambele ediții se datorează aceluiași întreprind poet Valeriu Matei, care, în calitate de editor, adnotează, pentru fiecare ediție în parte: „e un modest omagiu adus Marelui Poet la împlinirea a 70 de ani de la nașterea sa. Este cea dintâi traducere integrală în limba rusă [și, respectiv, în limba ucraineană] a celor *11 Elegii* (*Cina cea de taină*) - cheia de boltă a universului poetic creat de Nichita Stănescu”. De altfel, edițiile au fost realizate cu sprijinul financiar al Editorului și al Fundației „Union Fenosa” din Republica Moldova, reprezentată de dl Ignacio Ibarra, care, la rândul-i, ține să sublinieze că gestul făcut e pentru a oferi „o plăcută reîntâlnire cu una dintre operele de referință ale poeziei moderne”.

Traducerea în limba rusă aparține Miroslavei Metleaeva, iar, în limba ucraineană, poetului Ivan Draci, cu ajutorul lui Valeriu Matei, a Miroslavei Metleaeva și a Galinei Rogovaia. Imaginile de pe copertile edițiilor reproduc creațiile pictorului Iurie Matei (*Umbra unei păsări peste arma unui cântec*, la ediția rusă; *Popas în pustiul geometric*, la ediția ucraineană).

De menționat faptul că, în limba rusă, creația poetică nichitiană a fost transpusă, într-o versiune datând din 1984, de către un colectiv de traducători sub coordonarea lui Iuri Kojevnikov, care este și traducătorul a patru dintre elegii, însă, în limba ucraineană, nu fusese transpus nici măcar un vers.

În aceste ediții, dat fiind faptul că poetul-editor Valeriu Matei este un fin cunoscător al ambelor limbi slave, dar și al subtilităților poematice ale limbii române-materne, transpunerile se constituie în reproduceri firești, echilibrate ale limbajului și sensurilor nichitiene în cele două limbi slave de dincolo de Nistru. De altfel, este meritul întregii echipe care s-a ocupat nu numai

2.

Serghei Coloșenco

Tunelul de la Berești

Construcția tunelului de cale ferată ce face legătura între Bârlad și Galați a fost realizată de Întreprinderea italiană Pietro Bertolero și Giuseppe Giachetti începând din 1906.

Prezentăm câteva considerații privind construirea acestui tunel din Memoriul prezentat de întreprinderea italiană Ministerului Lucrărilor Publice, tipărit la București în 1908, la Tipografia G. A. Lăzăreanu, strada Episcopiei nr. 3 și aflat la Biblioteca Academiei în 23 de pagini.

Îndată după încheierea contractului, ne-am pus pe lucru și în cel mai scurt timp posibil am adus la fața locului utilajul și materialele necesare, precum și lucrătorii speciali. Transporturile le-am făcut cu carele, deși nu eram obligați la aceasta, contractul prevăzând la art. 4 că nu suntem datori de a începe lucrarea mai înainte de a ni se pune la dispoziție liniile de la Bârlad și Berești până la tunel, spre a putea circula cu trenurile de lucru.

Încă de la începutul lucrării, d. inginer diriginte ne dă ordinul de a începe zidăria, nu cu grosimea normală de 0,60 m prevăzută în proiect, dar cu 1,00 m la capul de la Tălășmani și cu 0,80 m grosime la cel de la Berești.

După ce, cu aceste grosimi, am executat o mică porțiune din tunel, la 22 decembrie 1906, prin ordinul d-lui inginer dirigent No. 314, lucrările au fost suspendate din cauza gerului excesiv.

La reluarea lucrărilor, către sfârșitul lui martie 1907, d. inginer dirigent ne prescrie să continuăm tunelul cu 0,80 m grosime la ambele capete, iar la capul Tălășmani, după executarea câtorva inele, să reducem grosimea la 0,80 m.

Pentru buna desfășurare a lucrărilor s-a apelat la inginerul Gogu Constantinescu* ca să constate, în mod tehnic, presiunile în diferitele puncte pe unde s-au manifestat crăpături în zidărie.

D. Constantinescu a constatat că presiunile variau între 4 și 9 atmosfere și că ar trebui, pentru a putea rezista acestor presiuni, grosimi ale bolții de la 1 m la 1,40 m.

Sistemul de lucru ce întrebuițăm are, între altele, prețiosul avantaj că creșterea presiunilor, și prin urmare necesitatea sporirii grosimilor, se poate recunoaște în timpul lucrului, prin deosebire de sistemul prin bouclier, care nu este practic admisibil decât atunci când natura terenului este atât de bine cunoscută, încât să se poată determina apriori presiunile și să se stabilească pe baza lor grosimea uniformă ce trebuie să aibă tunelul pe toată lungimea sa.

Dacă ne raportăm acum la regulile artei, știut este că o construcție de zidărie, pentru ca să se găsească în condiții bune de stabilitate, trebuie să aibă dimensiuni astfel încât rezistența ei să fie de 6 sau cel puțin de 4 ori mai mare decât aceea sub care s-ar provoca ruperea, cu alte cuvinte, coeficientul ei de siguranță să fie, dacă nu mai mare, cel puțin de 4.

Să examinăm dacă întrebuițarea sistemului prin bouclier, mai ales cu reducerea neprevăzătoare și foarte periculoasă a grosimilor zidăriei, ar fi cel puțin prielnică pentru lucrare.

Direcția serviciului de Poduri și Șosele recunoaște „că e mai preferabil o zidărie ordinară mai groasă decât una subțire și armată”, și cu atât mai mult - adăugăm noi - decât una subțire și tot ordinară.

Deci, în loc a se plăti un adaos de 3% din preț, cum prevede contractul, pentru a se întrebuița sistemul prin bouclier, cu o grosime de zidărie care nu este capabilă să reziste în timpul lucrului cu sistemul belgian, este preferabil să se consacre acest adaos de cheltuielă pentru a spori grosimea și a se întrebuița, și de aici înainte, acest din urmă sistem.

Procedându-se astfel, nu numai că rezultatul final va fi mai bun, căci se va obține un tunel cu zidărie mai groasă, dar, după toate probabilitățile, se va realiza, în definitiv, și o economie în cheltuielă.

În adevăr, cu sistemul prin bouclier zidăria va trebui, după cum am mai spus, să aibă aceeași grosime pe toată lungimea, această condiție fiind indispensabilă pentru aplicarea practică a sistemului.

Sistemul belgian are din acest punct de vedere un avantaj considerabil asupra celui alt, căci permite să se recunoască, în timpul lucrului, intensitatea presiunilor și să se proporționeze grosimile cu aceste intensități; totul atârână de perspicacitatea și de dreapta judecată a conducătorilor lucrării care, în nici un caz, nu trebuie să fie dominați de idei preconceptive.

În sistemul de străpungere ordinară prima indicație că grosimile sunt nesuficiente, nu numai pentru a ajunge la închiderea unui inel fără degradări, dar pentru ca ea să prezinte garanții de soliditate în viitor, adică să aibă coeficientul de stabilitate sau de siguranță reclamat de regulile artei, prima indicație, zicem, este dată tocmai de faptul că lucrările nu se pot continua fără degradări; deși se iau toate măsurile de precauțiune indispensabilă, așa după cum este cazul nostru, căci, mai repetăm, dacă grosimile ar fi astfel încât coeficientul de siguranță să fie cel puțin de 4, nu este nici o îndoială că tunelul s-ar putea executa cu cea mai mare înlesnire prin sistemul belgian, fără nici o teamă de a se produce degradări sau accidente în timpul lucrului.

Dacă însă grosimea este neîndestulătoare, atunci chiar de se ajunge la încheierea nevătămată a inelelor, aceasta nu înseamnă că tunelul va rămâne în picioare pe viitor și că el nu se va prăbuși mai degrabă sau mai târziu. Dovada ne-o dă unele părți din tunel care, deși au fost date complete și nevătămate, astăzi, după aproape un an, încep a se degrada.

Din aceste considerațiuni rezultă că sistemul belgian este preferabil sub toate punctele de vedere, adică atât ca indicații în timpul construcției că grosimile trebuiesc modificate, cât și ca preț, cu condiție ca natura terenului să permită întrebuițarea lui, și afirmăm încă o dată, în modul cel mai formal și afirmarea noastră va fi desigur confirmată de toți oamenii competenți, că natura terenului străbătut de tunelul de la Berești, cel puțin până acum, este perfect compatibilă cu întrebuițarea acestui sistem.

Până în luna septembrie 1908 s-au construit:

galeria de înaintare: 1074,30 m.

bolta zidită: 1016,80 m.

picioarele boltei: 924,00 m.

radierul 883,50 m.

și acestea în afară de numeroasele părți dărămate și refăcute din ordinul serviciului de control, de ambele părți ale tunelului.

Natura pământurilor întâlnite, pământuri care au fost cu mult mai rele de cum se prevăzuse, și modul de a lucra ce mi s-a impus de serviciu de control.

Necesitatea de a spori dimensiunile secțiunilor, ceea ce neapărat reclamă un timp mai îndelungat pentru executarea tunelului.

La aceste cauze firești, au venit să se adauge diferitele suspendări de lucru, ordonate de serviciul de control. Între acestea trebuie să punem, îndeosebi, pe cea din urmă, care a fost pronunțată deși ultimele inele dinspre Tălășmani nu dădeau semne de deteriorare, iar neînsemnatele degradări manifestate în două inele construite ceva mai înainte nu prezentau nici un caracter de gravitate, care să justifice o asemenea măsură.

Însemnatele lucrări de dărămare și de refacere a zidăriei ce ni s-au impus, contribuie de asemenea la întârzierea semnalată.

În timpul lucrărilor o deformație apreciabilă se poate totdeauna ivi, orice s-ar face, într-un tunel care străbate pământ argilos și compresibil, cum este cel de la Berești, cu orice materiale ar fi construit, și cu atât mai mult când acest material este betonul turnat. Asemenea deformații se observă în toate tunelurile construite atât în țară, cât și în străinătate, afară doar de cele ce străbat stânci cu totul compacte și, până acum, nu credem să se fi considerat asemenea părți apreciabil de deformate, dar care nu prezintă urme aparente de degradare, ca striccate.

În tunelul de la Berești s-au produs de asemenea deformații de această natură în părțile deja construite, din care unele de mai bine de un an, fără să se ivească urme de stricăciuni, deși se pot ivi cu timpul, din cauză că grosimile cu care a fost construit tunelul sunt prea mici pentru a da coeficientul de siguranță cerut de regulile artei pentru o asemenea construcție.

În ciuda tuturor neajunsurilor ce au apărut în timpul construcției, tunelul a fost terminat nu mult după expirarea contractului și este folosit și astăzi.

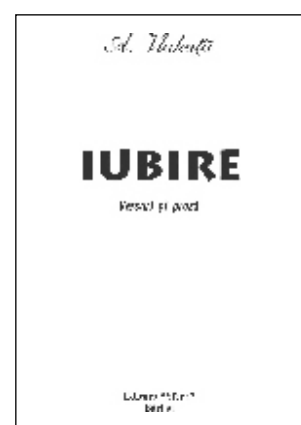
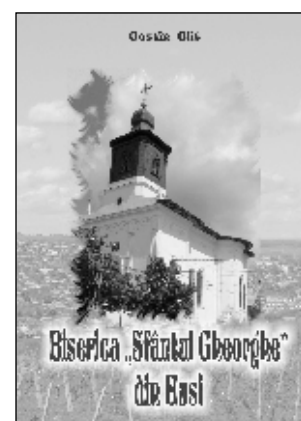
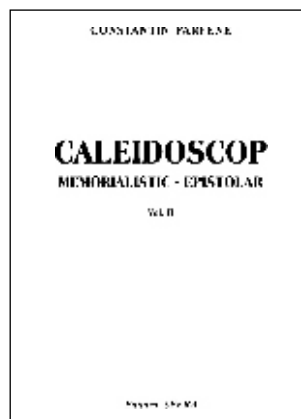
* George (Gogu) Constantinescu (1881-1965), om de știință, inginer, inventator român. A creat în 1912 știința și tehnica *sonicității*, ramură a mecanicii mediilor continue. Pionier al construcțiilor de

Inventarul donației de carte rară a domnului C.D. Zeletin făcută Academiei bârlădene

1. A. Vlahuță, **Pictorul N. I. Grigorescu. Vieța și Opera**. Ediția Casei Școalelor, București, Atelierele grafice Socec, 1910. *Ediție bibliofilă*, de lux și cu tiraj redus. A aparținut lui Perpessicius, care i-a dăruit-o lui C. D. Zeletin (1968). Poartă pe prima pagină semnătura lui Perpessicius.
  2. G. Tutoveanu, **Balade**. București, „Convorbiri literare”, 1919. **Important:** este exemplarul pe care G. Tutoveanu a făcut corecturile pentru o eventuală ediție a doua.
  3. G. Tutoveanu, **Gedichte Auswal**. In's Deutsche übertragen von A. Flachs. Bârlad, „Frații Chiriac”, 1934. Legătură nouă, cu inițialele „C. D. Z.” pe cotor. Pe pagina de gardă poartă semnătura lui „Polidor G. Tutoveanu, 2 oct. 1934, București”.
  4. G. Tutoveanu, **Albastru**. A șasea ediție, Bârlad, „Lupașcu”, 1918. Format mic: 9/15,5. Exemplar legat.
  5. G. Tutoveanu, **Albastru**. A șasea ediție. Bârlad, „Lupașcu”, 1918. Format mic: 9/15,5. Exemplar legat.
  6. G. Tutoveanu, **Albastru**, București, „Minerva”, 1910. Dedicăție a lui G. Tutoveanu către Tudor Pamfile. Copertă cu un peisaj în culori de Ary Murnu, inspirat de poezia *Nimeni*, detaliu reținut de C. D. Zeletin de la G. Tutoveanu.
  7. G. Tutoveanu, **Tinereță**. „Ramuri”, Craiova, 1924.
  8. G. Tutoveanu, **Logodnica lui Vifor**. București, „Curentul”, 1935. Poartă dedicație: G. Tutoveanu către Vasile Militaru.
  9. George Tutoveanu, **Versuri**. Ediție îngrijită de Ion Popescu, cu un cuvânt înainte de G. G. Ursu. Editura pentru literatură, 1968. Cu un portret de Dimitrie Hârlescu.
  10. George Tutoveanu, **Versuri**. Ediție îngrijită de Ion Popescu, cu un cuvânt înainte de G. G. Ursu. Cu un portret de Dimitrie Hârlescu. Editura pentru literatură, 1968. Exemplar legat și cu suprapertă.
  11. G. Ursu, **Poetul G. Tutoveanu**. Bârlad, „C. D. Lupașcu”, 1928.
  12. G. Ursu și G. Nedelea, **Antologia scriitorilor bârlădeni**. Atelierele grafice Neculai Peiu, Bârlad, 1937.
  13. G. Ursu și G. Nedelea, **Antologia scriitorilor bârlădeni**. Atelierele grafice Neculai Peiu, Bârlad, 1937. Exemplar legat.
  14. G. Ursu, **Istoria literară a Bârladului, II**, București, 1936. Exemplar cu legătură nouă, vișinie, purtând pe cotor inițialele „C. D. Z.”.
  15. G. G. Ursu, **N. Beldiceanu**. Editura pentru literatură, 1961.
  16. G. G. Ursu, **Memorialistica în opera cronicarilor**. „Universitas”, Minerva, 1972.
  17. G. G. Ursu, **Dealul brândușelor**, poezii, Editura Litera, București, 1974. Poartă dedicație către fiica sa, Dana, viitor profesor univ. dr. de biochimie la Universitatea București (Dana Iordăchescu), de la care cartea provine.
  18. G. G. Ursu, **Fulg și zăpadă** (poezii). Editura Litera, București, 1978.
  19. x x x, **Calendarul nostru pe 1918**, vol. I și II (volumul e unic, dar legătorul, din neatenție, l-a legat în două volume). C. D. Zeletin l-a comandat unui anticar particular, prin anii 1968 (comandă specială).
  20. V. Voiculescu, **Poeme cu îngeri**. Editura Fundația culturală Principele Carol. „Cartea vremii”. Exemplarul poartă însemnarea în creion roșu, ștearsă: „Elevul V. Țărălungă, Premiul în clasa a III-a”. Vasile Țărălungă (1912-1988) este fratele mamei lui C. D. Zeletin.
  21. V. Voiculescu, **Urcuș**, București, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, 1937. Ediția princeps.
  22. V. Voiculescu, **Întrezăriri**, București, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, 1940. Ediția princeps.
  23. V. Voiculescu, **Duhul pământului, Teatrul românesc. Umbra. Fața ursului**. Fundația regală pentru literatură și artă, București, 1943. Ediția princeps.
  24. N. N. Tonitza, **Cronici fanteziste neliterare**. Editura I. Brănișteanu, București. Viniete de autor. Exemplarul poartă autograful lui N. N. Tonitza către Perpessicius (9 aprilie 1927), al cărui colaborator era la *Universul literar*, pe care Perpessicius îl conducea. Exemplar dăruit de Perpessicius lui C. D. Zeletin, în 1968.
  25. Ar. Densușianu, **Istoria limbei și literaturii române**. Iași, 1885, Tipografia Națională. Carte legată în piele și mătase, foarte bine conservată. Exemplarul poartă nr. 1321 și este iscălit de către autor: „Ar. Densușianu”. A aparținut scriitorului Eugen Barbu, iscălit în verde pe carte, de la care l-a achiziționat C. D. Zeletin.
- Important:** dintr-o greșeală a legătorului, cartea lui Aron Densușianu a fost legată împreună cu volumul Doctorului Constantin C. Codrescu, **Compendiu de igienă generală și aplicată**, Ediția a II-a, **Bârlad**, Tipografia Asociațiunii „Unirea”, 1885.
26. Tudor Pamfile și Mihai Lupescu, **Cromatică poporului român**. Academia Română, Din viața poporului român. Culegeri de studii, XXIV, București, Socec et Co. și C. Sfetea etc.
- Cartea a aparținut profesoarei și etnografei Alexandrina Enăchescu Cantemir (1881-1970), sora mamei (Constanța) savantului George Emil Palade, primul român laureat al Premiului Nobel. Talentat la desen, George Emil Palade, anatomist în tinerețe, a ajutat-o pe mătușa sa în desenarea anumitor planșe ale vastului său album, **Portul popular românesc** (Craiova, 1939; București, 1971; Tokio, 1976).
27. D. Iov, **În lunca Trotușului**. Nuvele. București, Editura literară a Casei Școalelor, 1923.
  28. P. Cancel, **Termenii slavi de plug în România**. București, Socec et Co., București, 1921.
- Petre Cancel** (1890-1947) a făcut parte din prima generație a Academiei Bârlădene. A scris poezii în colaborare cu frații Nitzulescu și Victor Ion Popa („Cei trei Gherieri” etc.). Ulterior, profesor de slavistică la Universitatea din București.
29. P. Cancel, **Despre „rumân” și despre unele probleme lexicale vechi slavo-române**. București, Socec et Co., 1921.
  30. P. Cancel, **Originea poeziei populare. Precizări, distincțiuni**. București, Casa Școalelor, 1922.

La 20 mai 2006 se împlinesc 7 ani de la înființarea Editurii „Sfera”. În această perioadă s-au tipărit aproape 200 de titluri de cărți din diferite domenii. Unele dintre cărți au autori stabiliți în Finlanda, Franța, Canada.

Dintre acestea, vă oferim...

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală “Academia Bârlădeană”.

Anul XIII, nr. 1(22), martie 2006,

Bârlad, Bd. Republicii nr.235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef),
Simion Bogdănescu, Ritta Mintiade.

Tehnoredactare: Bogdan Artene.

*

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad.

Număr apărut
cu sprijinul
Primăriei Municipiului
Bârlad

Răspunderea pentru conținutul
articolelor publicate
aparține autorilor.